

MARKUS 7, 1-23 zondag 3 augustus 1997 Grote of St. Vituskerk Stiens

*Politiek -
aue - lijnen
etc.*

Gemeente van onze Heer Jezus,

Ik heb in mijn leven al vele discussies gevoerd over het gebruik van bijbelteksten. Dat komt onder andere omdat ik door medechristenen met bijbelteksten wordt aangevallen. Daarin ben ik natuurlijk niet de enige. Je kunt met gemak vrouwen aanvallen met bijbelteksten, of mensen die gescheiden zijn, of mensen die veel winst maken.

Kerkelijke discussies over het gebruik van bijbelteksten, over het schriftgezag vinden heel vaak plaats op wat ik wil noemen het 'farizeeërniveau'. Als actueel voorbeeld noem ik de al wekenlang durende discussies over het boek 'Verzoening' van prof. den Heyer. Den Heyer heeft niet de pretentie om in zijn boek over verzoening alles te zeggen wat er te zeggen valt. Hij heeft niet de pretentie om het laatste woord te zeggen over de verzoening door het kruis van Christus. Toch wordt hij in die zin aangevallen.

En den Heyer is ook niet de eerste die vanuit de schrift vraagtekens plaatst bij de inhoud van de dogmatiek. Hij ziet het als zijn taak om ook zijn twijfels te publiceren en vervolgens mensen zelf aan het denken te zetten.

Maar het niveau van de vele ingezonden stukken bevindt zich vaak op dat oppervlakkige farizeeërniveau. En daarnaast wordt de indruk gewekt, dat een hoogleraar zuivere dogmatiek moet leren aan zijn studenten; alsof die studenten zelf geen mening kunnen of mogen vormen.

(Samengevat:) Mensen willen niet aan het denken gezet worden. Mensen hebben het liefst duidelijke richtlijnen, daar houden we ons aan, en dan hoeven we niet meer na te denken.

Stel je voor dat we ons zo zouden gedragen in het verkeer; je houden aan de regels en verder niet meer nadenken. Je zou nog veel meer ongelukken krijgen dan er al zijn. In het verkeer moet je je verstand erbij houden, je concentreren, nadenken, steeds weer beslissingen nemen in steeds veranderende situaties. En het is goed dat er regels zijn, maar regels moet je niet alleen maar slaafs opvolgen, maar je moet ermee werken ermee leven.

Het evangelie van Markus vandaag presenteert ons iets vergelijkbaars.

In zijn vele twistgesprekken met schriftgeleerden is Jezus erop uit om hen aan het denken te zetten. Wij lopen hier het gevaar dat we in stereotypen gaan denken. Oppervlakkig kijkend zeggen we dan: Jezus staat hier tegenover de schriftgeleerden en tegenover de joodse reinheidswetten. Dit is niet juist en niet eerlijk. Jezus, zelf een jood in hart en nieren, is niet tegen de joodse wetten, maar is wel tegen de uitwassen daarvan. Jezus is niet tegen gezonde richtlijnen zoals die in de Torah gegeven worden, maar Jezus is wel tegen uiterlijke oppervlakkigheid.

Jezus is tegen vroomheid, die zich afsluit voor medemenselijkheid. Hij wil laten zien, dat leefregels geen doel zijn in zichzelf, maar een middel om te komen tot een zamenleving in harmonie en liefde.

En dan herinner ik u nog even aan het evangeliegedeelte van vorige week: Dat bootje met de discipelen in de storm op het meer. Hadden we daar ook al niet ontdekt, dat het schip geen doel is maar een middel; dat de kerk geen doel is maar een middel. En dat het doel niet is het schip of de kerk, maar de overkant, het rijk van God!

Dit thema herhaalt zich hier: De wet is geen doel, maar middel tot Gods rijk.

De wet wijst de weg, zet je op het goede spoor, maar dan moet je er zelf mee aan het werk. En de vraag is steeds of je als christen die verantwoordelijkheid op je wilt nemen of niet. De vraag is: Wil je slaafs geloven en niet nadenken, of wil je zelf je verantwoordelijkheid dragen voor je geloofsleven.

Afgelopen week hoorde ik een treffend voorbeeld van oppervlakkig christendom. Een vrouw in de tachtig vertelde mij over haar jeugdijaren, over de armoede; en over het feit dat ze van haar ouders naar de christelijke school werd gestuurd. Op zichzelf geen slechte keus, maar zij werd op die christelijke school regelmatig met een stok op haar handen geslagen door de onderwijzer. Haar eigen kinderen stuurde ze vervolgens natuurlijk naar de openbare school.

Linkshandige kinderen moesten volgens de toen geldende regels rechts leren schrijven, en onderwijzers mochten dat, volgens de regels met harde hand afdwingen. De onderwijzer hield zich aan de regels, maar er werd niet meer nagedacht. Er werd niet nagedacht over de gevolgen. Godsdienst kan mensonterend zijn!

Tallose voorbeelden zijn er zo te noemen uit de geschiedenis van het christendom.

En dan kan ik wel begrip opbrengen voor mensen die om die redenen niet meer bij een kerk willen horen.

En dragen wij dan als gemeente niet de verantwoordelijkheid om in onze dagen een beter en een goed voorbeeld te geven? Ik weet zeker dat we dat kunnen, als we maar niet te bang zijn om ons eigen verstand en gevoel erbij te gebruiken.

Want er zijn ook hele goede voorbeelden te noemen, uit heden en verleden.

Ik denk bijvoorbeeld aan het verhaal van een indiaan. Hij woonde niet ver van de zee, in Amerika, zo'n twintig jaar geleden. Hij kende het christendom, maar was niet betrokken bij een kerk. Hij had als gewoonte om iedere dag naar het strand te gaan en bij laag water de zeesterren die aangespoeld waren in zee terug te gooien. Elke dag kon je hem vinden op hetzelfde strand.

Een van de bewoners in de buurt zag dat en sprak de indiaan aan: Waarom doe je dat toch iedere dag? Hij zei: Die zeesterren gaan dood, als ze te lang op het droge liggen, daarom gooi ik ze in het water terug. De man vraagt: Maar wat voor zin heeft dat? Je redt zo misschien iedere dag honderd zeesterren, maar morgen liggen ze er weer; en er zijn nog zoveel andere stranden. Dit heeft tocht geen enkele zin? De indiaan antwoordt: Ik doe wat ik kan, en dat doe ik iedere dag!

Wonderlijk genoeg confronteert Jezus de schriftgeleerden ook met bijbelteksten. Als zij de discipelen beschuldigen van ontrouw aan de wet, wanneer ze hun handen vergeten te wassen voor het eten, dan citeert Jezus de profeet Jesaja: `Dit volk eert Mij met de lippen, maar hun hart is verre van Mij. Tevergeefs eren zij Mij, omdat zij leringen leren, die

geboden van mensen zijn.'

Dat stemt tot nadenken: Geboden van mensen navolgen betekent dat je God tevergeefs eert. Daar kunnen we de hele komende week wel over nadenken.

Hier wordt onderscheid gemaakt tussen geboden van mensen en het gebod van God. En de moeilijkheid is: Wie zal zeggen wat geboden van mensen en wat geboden van God zijn.

Eén ding is wel duidelijk uit Jezus' leven: Het gebod der liefde is zeker een gebod van God. En alle andere geboden staan in het licht van dit grote gebod.

De discussies over het schriftgezag zullen nooit ophouden.

Maar het gaat mij erom, dat we de Heilige Woorden weten te koppelen aan onze eigen woorden, het gaat erom dat Heilige Woorden het leven opbouwen. Steeds staat daarop het heldere licht van het grote gebod der liefde. Waar liefde woont daar gebiedt de Heer zijn zegen.

Wat hier in dit evangelie gebeurt is dat er een wezenlijke verandering ontstaat in je levenshouding. *Dan omvatten wij de wereld liefhebben*

Een preek moet niet alleen het aanzeggen van de waarheid zijn, maar bovenal: Woorden spreken die iets van God onthullen; de verkondiging is geen dogmatische rede, maar een bemoediging, troost, vermaning en opmontering.

Verkondiging van Gods Heilig woord mag mensen niet kwetsen of onteren, maar moet de ziel prikkelen en mensen opwekken tot leven. Stilstand moet beweging worden. Het is met hart en ziel, gevoel en verstand, doen en dichten, hart en mond en handen, bidden en zingen.

Jezus in zijn gesprekken met de schriftgeleerden van zijn tijd, Jezus wil geen toespraak houden, maar probeert in gesprek te komen, met zijn tijdgenoten, en met Gods Heilig Woord.

Er komt als het goed is een nieuwe houding in je geloofsleven, als je het grote gebod der liefde in je hart draagt, als bron van al je doen en laten. Het kan niet zo zijn, dat de christen de dienst aan God losmaakt van de naastenliefde. Die horen bij elkaar in één beweging. Dat wil Jezus duidelijk maken met dat citaat uit Jesaja: Als je geen naastenliefde kent, kun je God niet liefhebben; en omgekeerd: Als je je te letterlijk aan de Schrift houdt dan ben je hypocriet, want dan heb je geen gevoel meer voor de omgang met de naaste. Dan wordt je wereldvreemd.

En die wereldvreemdheid zien we in veel religies. Die extremen, waarin je buiten de wereld om gelooft en denkt zo zalig te worden. Radicale gelovigen beschouwen de wereld en de naaste als de grootste vijand, want alleen het eigen leven telt. Hypocriet is het zoals jongens worden geronseld in het Midden-Oosten voor zelfmoordacties; hen wordt verteld dat zij en al hun familie en vrienden in de hemel zullen komen, als ze zichzelf opblazen met een bom. We hebben deze week de gevolgen weer gezien.

Als dit leven niet meer telt dan is geloven waardeloos, dan is vroomheid een vloek. Beseffen wij nu hoe radicaal Jezus eigenlijk is? Hoe radicaal Hij inbreekt in de

zelfgenoegzaamheid van de mens?

Hoe groot de verantwoordelijkheid is voor ons eigen geloofsleven wordt duidelijk wanneer Jezus tot drie maal toe zegt: Wat uit de mens naar buiten komt maakt de mens onrein.

Toegepast op ons leven betekent dit: Het kwaad zit in de kern van ieders persoonlijkheid. Wie krampachtig vasthoudt aan godsdienstige regels en teksten en aan traditie, die geeft blijk van gebrek aan eigen motivatie. Als je geloof blijft steken in uiterlijke vormen dan is je hart er niet bij. Hier hebben we nog zo'n radicale uitspraak, waar we wel weken over na kunnen denken: Het kwaad zit in de kern van ieders persoonlijkheid.

Beseffen we dan onze grote verantwoordelijkheid? Dat wij moeten werken aan onze innerlijke gezindheid, dat je moet proberen een eigen authentieke spiritualiteit op te bouwen. Niet dat ieder maar wat op zijneigen wijze gelooft, want de Schrift blijft ons inspiratie, en de Geest zal ons leiden. Maar je zult je eigen creativiteit moeten gebruiken om werkelijk een bijdrage te leveren aan Gods rijk.

Hoe groot is ook de verantwoordelijkheid van de kerk en van de gemeente.

Als er weinig van de kerk uitgaat, als er om elke lettergreep in de kerkorde gestreden wordt, dan lijkt de vlam van Gods liefde gedoofd in de kerk. Verkettering en veroordeling komen uit een koud hart. Dat heb ik vaak gevoeld als ik weer bijbelteksten over me heen kreeg. De kerk is eeuwenlang tegelijk hoogmoedig en betuttelend geweest, waardoor vele oprecht gelovigen geestelijk gestikt zijn.

De uitdaging voor de kerk is een vernieuwd geloof, een creatief geloof, een kerk die haar weg altijd laat verlichten door het grote gebod. Paulus zegt: Nochtans wordt de innerlijke mens van dag tot dag vernieuwd. En elders zegt hij: Wordt hervormd door de vernieuwing van uw denken, opdat gij moogt erkenne wat de wil van God is, het goede, welgevallige en volkomene.

Her radicale van het evangelie vandaag is, dat wij zelf moeten denken, in plaats van anderen voor ons te laten denken. Het radicale is, dat wij zelf de kerk zijn en haar mogen vernieuwen. Het radicale is, dat Jezus ons ook bevrijdt van de druk van de traditie, en dat we gaan ontdekken hoe we de rijkdom van de traditie kunnen benutten voor de toekomst van de wereld.

Het radicale is ook, dat wij ertoe doen! De komst van Gods rijk gaat niet buiten ons om. De komst van Gods rijk kunnen we niet afdwingen met een vroom geloof. Wij dragen de medeverantwoordelijkheid voor de vestiging van Gods rijk.

Deze hervormde gemeente van Stiens mag wat mij betreft het goede voorbeeld proberen te geven: Geen betutteling, maar vernieuwing. Geen doel in zichzelf, maar middel tot Gods rijk. Met een belijdenis alleen zij we er niet; de leer zal dienstbaar moeten zijn aan het leven. En vooral: Dat alles wat uit het hart van onze gemeente komt rein zal zijn. Die verantwoordelijkheid moeten we met elkaar op ons nemen. En laat niets en niemand ons weerhouden om die weg te gaan.

Proberen te doen wat Jezus doet: Bepaalde zaken afschaffen, om te kunnen herscheppen. Muren slopen om tuinen aan te leggen. Leeg worden van binnen, om vervuld te zijn met Gods Geest. Niet beginnen bij een oordeel, maar bij een lied.

Willem Barnard zegt in een commentaar op dit bijbelgedeelte:
God maakt de tijd onherbergzaam omdat Hij de eeuwigheid wil vestigen.

De Onherbergzaam is het hier op deze aarde.

*Die is de aarde, die niet is en niet zal zijn.
In die aarde, die niet is en niet zal zijn, is het nu.
Die is de aarde, die niet is en niet zal zijn,
in die is het nu, god maakt de tijd onherbergzaam.*

tegenwoordig

O Heer, Go geredde een vrouw
is beter als ik bivaal bleef!